

BRONISŁAW JASICKI

12 stycznia 1907 w Sporyszu
– 19 listopada 1992 w Żywcu

Bronisław Jasicki uzyskał świadectwo dojrzałości w Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym w Żywcu w roku 1924. Wkrótce potem wstąpił na Uniwersytet Jagielloński, gdzie studiował nauki przyrodnicze na Wydziale Filozoficznym. W roku 1929 uzyskał absolutorium, a cztery lata później, po zdaniu egzaminu państwowego, dyplom nauczycielski, który potwierdzał pełne kwalifikacje do nauczania w szkołach średnich.

Jako student uczęszczał na wykłady z antropologii prowadzone przez wybitnego uczonego prof. Juliana Talko-Hryniewiczza. Profesor dostrzegł jego zainteresowanie antropologią i zaproponował mu stanowisko młodszego asystenta przy Katedrze Antropologii UJ. Pod jego kierownictwem wykonał pierwszą pracę naukową *Trwanie życia górali polskich od 1881 do 1925 roku*. Praca ta została wydrukowana w wydawnictwach Polskiej Akademii Umiejętności w roku 1930. Materiał do niej pochodził z wypisu z ksiąg metrykalnych parafii powiatów żywieckiego i nowotarskiego. Na podstawie tej publikacji Bronisław Jasicki uzyskał w roku 1931 tytuł doktora filozofii UJ. Zagadnienia te nie należały do jego głównych zainteresowań badawczych, dlatego też w następnych pracach zajął się opracowywaną w Zakładzie Antropologii problematyką rozwoju młodzieży w szkołach krakowskich – włączył się w badania prowadzone systematycznie w tej samej grupie młodzieży w kolejnych latach. Większość prac naukowych poświęcił badaniom ontogenetycznym człowieka. W tamtym okresie opracowania z tej dziedziny były nieliczne, dlatego też wyniki studiów Bronisława Jasickiego miały wielkie znaczenie. Należy wyróżnić cykl prac poświęconych dynamice rozwoju chłopców w wieku szkolnym z Krakowa. Na podstawie materiałów ciągłych opracował dynamikę wzrostu głowy i twarzy oraz wysokości ciała dla całości danej próby oraz dla wyodrębnionych typów morfologicznych badanej grupy młodzieży. Okazało się, że w poszczególnych typach morfologicznych rozwój przebiega podobnie, ale w różnym wieku kalendarzowym.

Wybuch wojny zahamował pracę naukową – Uniwersytet Jagielloński został zamknięty, profesorowie aresztowani i osadzeni w obozie koncentracyjnym, kierownik Zakładu prof. Kazimierz Stołyhwo podzielił los kolegów. Doktor Bronisław Jasicki wraz z innymi pracownikami opiekował się Zakładem Antropologii UJ aż do jego likwidacji przez władze niemieckie, co nastąpiło latem 1940 roku.

Bronisław Jasicki podczas wojny początkowo pracował jako robotnik niewykwalifikowany w firmie budowlanej, a później w Instytut fur Fleckfieber w charakterze siły technicznej na oddziale zakaźnym. Natychmiast po oswoobodzeniu Krakowa w styczniu 1945 roku zgłosił się do pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim i otrzymał zajmowane przed wojną stanowisko. Po zorganizowaniu

Zakładu Antropologii w tymczasowym pomieszczeniu przy ul. św. Anny Bronisław Jasicki rozpoczął pracę naukową, kontynuując problematykę ontogenetyczną. W styczniu 1946 roku habilitował się na podstawie pracy *Dynamika rozwojowa męskiej młodzieży szkolnej z Krakowa*. W roku 1948 ogłosił inną

pracę *Dalsze badania nad dynamiką rozwojową młodzieży szkolnej* („Prace i Materiały Antropologiczne PAU”, t. 2, nr 2, Kraków). W publikacjach tych poddał szczegółowej analizie zmienność cech morfologicznych w badanych odcinkach wieku rozwojowego w wyodrębnionych zespołach morfologicznych. W trzeciej pracy opartej na tych materiałach *Zjawisko dojrzewania a wysokość ciała u chłopców* („Przegląd Antropologiczny”, t. 15, 1948, Poznań) Bronisław Jasicki opisał przebieg linii rozwojowych wysokości ciała w związku ze skokiem pokwitaniowym. Należy podkreślić, że wyniki oparte były na liniach rozwojowych indywidualnych. Warto również zaznaczyć, że ta prawidłowość – odkryta przez Bronisława Jasickiego w roku 1948 – została opisana przez Jamesa Tannera w podręczniku dopiero w roku 1955.

W roku 1948 Bronisław Jasicki został

mianowany adiunktem przy Zakładzie Antropologii UJ, a w roku 1951 adiunktem habilitowanym. Stopnie i tytuły naukowe uzyskiwał w macierzystym Zakładzie Antropologii: samodzielnego pracownika naukowego (1956 r.), profesora nadzwyczajnego (1963 r.) oraz profesora zwyczajnego antropologii (1972 r.). W latach 1965–1976 pełnił funkcję kierownika Zakładu Antropologii UJ. W latach 1967–1970 kierował Instytutem Zoologii UJ jako dyrektor. W roku 1977 przeszedł na emeryturę.

Oprócz pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim, Bronisław Jasicki wykładał antropologię w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie w roku akademickim 1950/1951 oraz na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi na Uniwersytecie Toruńskim w latach 1951–1955. Związał się również na dłuższy czas z Wyższą Szkołą Wychowania Fizycznego w Krakowie. W roku 1954 mianowany został kierownikiem Katedry Biologii i Antropologii WSWF, którą zorganizował, a w roku 1959 wybrano go na rektora tej uczelni. Po przejściu kierownictwa Zakładu Antropologii UJ w roku 1965 zrezygnował z pracy w WSWF, pozostając tylko na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W latach 1959–1960 oraz w 1962 roku brał udział w dwóch polsko-egipskich wyprawach antropologicznych. Badania młodzieży i ludności dorosłej przeprowadzono w wybranych rejonach nadbrzeżnej Pustyni Zachodniej (Marsa Matruch, Sollum, Sidi Barani), w dolinie Nilu oraz w niektórych oazach (Siwah).

Bronisław Jasicki pozostawił duży i zróżnicowany dorobek, ale głównym kierunkiem jego zainteresowań były zagadnienia z zakresu ontogenezy człowieka. Oprócz prac opartych na ma-

Prof. Bronisław Jasicki

teriałach gromadzonych jeszcze za Juliana Talko-Hryncewicza zebrał bardzo liczne dane dotyczące dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 20 lat, które zostały szeroko opracowane z uwzględnieniem nie tylko dynamiki rozwoju głowy, ale i proporcji ciała. Jedną z ostatnich prac Bronisława Jasickiego dotyczyła trendu sekularnego dzieci i młodzieży z Żywca.

Inną dziedzinę jego badań stanowiły zagadnienia związane ze zróżnicowaniem form człowieka współczesnego – poświęcił im kilka prac. Dotyczą one struktury antropologicznej górali zachodnich oraz Pogórzan i są oparte na materiałach zgromadzonych przez Juliana Talko-Hryncewicza. Wziął również udział w prowadzonych w latach 50. dyskusjach nad taksonomią człowieka współczesnego, publikując razem z Kazimierzem i Eugenią Stołyhwiemi kilka artykułów dotyczących analizy antropologicznej. Istotny jest także udział Bronisława Jasickiego w przygotowaniu znanego polskiego podręcznika antropologii *Zarys antropologii* (1962 r.); opracował rozdziały: *Stanowisko człowieka wśród kręgowców*, *Zróżnicowanie cech człowieka na tle ich zmienności u Naczelnych* oraz *Rozmieszczenie współczesnych ras ludzkich*.

Idąc w ślady poprzedników, a zwłaszcza swojego nauczyciela – Juliana Talko-Hryncewicza, zainicjował w roku 1962 badania antropologiczne ludności Żywiecczyzny, które były kontynuowane do początków XXI wieku. Jasicki interesował się także historią

antropologii krakowskiej, wydając obszerną pracę dotyczącą ośrodka krakowskiego w latach 1908–1955.

Brał udział we wszystkich badaniach antropologicznych prowadzonych przez Zakład Antropologii, a na terenach Górnego Śląska był głównym wykonawcą zdjęcia antropologicznego.

Wielu antropologów interesujących się ontogenezą człowieka zawdzięcza mu swój start naukowy w tym zakresie. Kierował blisko 190 pracami magisterskimi i był promotorem 17 prac doktorskich.

Prócz pracy naukowej miał Bronisław Jasicki wiele innych zainteresowań, na przykład malarstwo, które zresztą sam uprawiał. Posługiwał się akwarelą, a jego ulubionym motywem był krajobraz. Interesował się również ceramiką i rzeźbą, zwłaszcza świątkarstwem. Cieszyły go zarówno piękne książki, jak i piękno natury (miał obszerną kolekcję muszli). Nade wszystko ukochał góry, zwłaszcza Tatry i wszystko, co z nimi związane, a więc sztukę ludową i dawne budownictwo drewniane. W miarę możliwości swoje wakacje spędzał w górach żywieckich albo w Tatrach.

Profesor Bronisław Jasicki zmarł w Żywcu 19 listopada 1992 roku. Pogrzbek odbył się w Krakowie na cmentarzu Rakowickim 1 grudnia 1992 roku.

Paweł Sikora

(„Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, nr 41, 1995).

PAWEŁ SIKORA

7 czerwca 1912 w miejscowości Nawsie
– 7 października 2002 w Krakowie

Urodził się w pobliżu Jabłonkowa na Śląsku Cieszyńskim, obecnie Czechy. Po ukończeniu gimnazjum w Cieszynie w 1933 roku rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończył w roku 1938. Już jako student brał udział w pracach Katedry Antropologii. Rok później został zatrudniony tam jako asystent. W czasie drugiej wojny światowej pracował w wytwórni szczepionek przeciw tyfusowi plamistemu założonej przez prof. Odonę Feliksa Bujwidę. Doktoryzował się w 1949 roku, habilitował się w 1964 roku, tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał osiem lat później, profesorem zwyczajnym został mianowany w roku 1982. W latach 1976–1982 kierował Zakładem Antropologii UJ, z którym związana była cała jego działalność naukowa. W latach studenckich był aktywnym działaczem Koła Przyrodników oraz regionalnych stowarzyszeń studenckich.

Po wojnie pełnił liczne funkcje organizacyjne na Uczelni, między innymi jako członek Senatu UJ w latach 1952–1953, pełnomocnik rektora ds. studiów zaocznych i wieczorowych w latach 1974–1978, zastępca dyrektora Instytutu Zoologii UJ. Był wychowawcą,

Prof. Paweł Sikora

opiekunem naukowym i promotorem bardzo licznej grupy magistrów, doktorów i samodzielnych pracowników naukowych w macierzystej uczelni oraz z innych ośrodków akademickich w Polsce. W pracy naukowej zajmował się głównie zagadnieniami związanymi z ontogenezą człowieka i antropologią historyczną. Szczególne znaczenie miały prace dotyczące zmienności wskaźnika głowy z wiekiem oraz wieku pierwszej menstruacji u dziewcząt w zależności od sytuacji ekonomicznej i społecznej, a także przynależności etnicznej. Uczestniczył w badaniach ontogenetycznych prowadzonych w Egipcie oraz na Śląsku, które zaowocowały ważnymi publikacjami w literaturze fachowej: *The Head and Face Development in Egyptian Children and Youth*, *Zdjęcie antropologiczne Śląska*. Był współorganizatorem badań Limanowszczyzny, Nowosądeckiej i Żywiecczyzny, współautorem pierwszego profesjonalnie

wydanego po wojnie podręcznika antropologii *Zarys antropologii* (PWN, 1962).

Wielokrotnie nagradzany za pracę naukową i dydaktyczną. Członek honorowy Polskiego Towarzystwa Antropologicznego,

wieloletni członek Komitetu Antropologicznego PAN, aktywny działacz Towarzystwa Asystentów UJ w najtrudniejszym okresie lat stalinowskich. Wieloletni prezes Stowarzyszenia Absolwentów UJ oraz Krakowskiego Oddziału Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika.

Odnznaczony między innymi Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem 600-lecia Odnowienia Akademii Krakowskiej (2000 r.).

Był wielkim przyjacielem młodzieży, niesłychanie wyrozumiałym przełożonym i charyzmatycznym nauczycielem. Wybitnym erudytą, obdarzonym talentem formułowania syntez. Znaczącą historię Polski okresu międzywojennego i powojennego. Zarażał nas wszystkich swoim gorącym patriotyzmem. Gdy zmarł 7 października 2002 roku w Krakowie, nauka polska poniosła niepowetowaną stratę. Pochowany został na cmentarzu ewangelicko-augsburskim w Skoczowie.

Henryk Głąb

KRZYSZTOF ŁUKASZ KACZANOWSKI

kierownik Zakładu Antropologii w latach 1982–2008

Krzysztof Łukasz Kaczanowski urodził się w Warszawie 21 stycznia 1938 roku. Studia biologiczne (specjalizacja antropologia) na Uniwersytecie Jagiellońskim ukończył w roku 1961 w Katedrze Antropologii, którą ówczesnie kierowała prof. Eugenia Stołyhwo.

Całe życie zawodowe związał z Uniwersytetem Jagiellońskim, gdzie na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi uzyskał wszystkie stopnie i tytuły naukowe. Doktorat, na podstawie własnych badań prowadzonych na Spiszu, opublikowanych w roku 1976 [Kaczanowski K., 1976], uzyskał w roku 1970. Habilitował się siedem lat później na podstawie publikacji zawierającej analizę wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Krakowie-Zakrzówku [Kaczanowski K., 1977]. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1991, a stanowisko profesora zwyczajnego w roku 2000.

Jeszcze przed ukończeniem studiów pracował w Katedrze Antropologii jako wolontariusz. Wolontariat przeciągnął się o dalsze pół roku, do czasu gdy uzyskał staż asystencki. Od 2 lutego 1962 roku zatrudniony jest w Katedrze, a następnie (po reorganizacji i zmianie nazwy) w Zakładzie Antropologii UJ, gdzie nadal pracuje. W roku 1982 został powołany na kierownika tego Zakładu.

Zainteresowania naukowe i tematyka badawcza podejmowana przez prof. Krzysztofa Kaczanowskiego są bardzo zróżnicowane. Już w okresie wolontariatu w Katedrze Antropologii podjął się opracowania, zgromadzonych jeszcze przez Juliana Talko-Hryncewicza, serii czaszek z kościoła Najświętszej Marii Panny w Krakowie [Kaczanowski K., 1965]. Już w pierwszym roku pracy (1962 r.) brał udział w wykopaliskach na cmentarzysku ciałopalnym kultury przeworskiej w Opatowie i od tego czasu systematycznie uczestniczy w badaniach terenowych. Praca na tych stanowiskach była początkiem jego samodzielnej działalności antropologa – badacza terenowego.

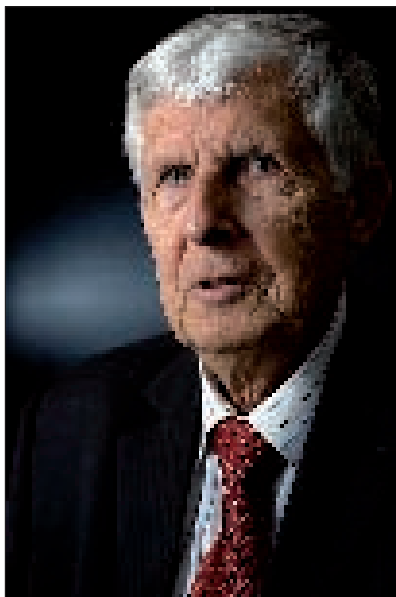
Liczne publikacje prof. Kaczanowskiego są wynikiem jego udziału w badaniach terenowych, zarówno populacji współczesnych, jak i historycznych. Uczestniczył między innymi w wy-

kopaliskach w Rybotyczach i Jarosławiu (w 1962 roku z ekipą Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), w wykopaliskach prowadzonych w górnopaleolitycznej jaskini Baczo Kiro w Bułgarii [Gleń E., Kaczanowski K., 1982], prowadził prace badawcze i kierował wykopaliskami na nekropolii wczesnobrązowej w Iwanowicach, prowadził prace badawcze i jednocześnie praktyki studenckie w Szarbi (neolit), w Kietrze – cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej (12 sezonów wykopaliskowych) [Kaczanowski K., 1992], w Przemyślu – stanowisko neolityczne i średniowieczne. Uczestniczył w pracach wykopaliskowych na Wawelu, w tym w opracowaniu, jako współautor, szczątków kostnych Kazimierza Jagiellończyka [Gleń E. i inni, 1978a] i Elżbiety Rakuszanki [Gleń E. i inni, 1978b], w kościołach krakowskich św. Marka [Kaczanowski K. i inni, 2001] i św. Mikołaja oraz na przedlokacyjnym cmentarzu na Rynku krakowskim i wielu innych stanowiskach w Polsce południowej. Konsultował i prowadził badania na nekropolii szkieletowej osadników greckich z VI–III wieku p.n.e. nad Morzem Czarnym, w miejscowości Koszary na Ukrainie [Kaczanowski K., Kosydarski A., 2008].

Drugi nurt badawczy prof. Kaczanowskiego to badania nad konstytucją chorych na białaczkę [Aleksandrowicz J. i inni, 1963, 1964].

Kolejna problematyka to ontogeneza, badana z uwzględnieniem oddziaływania środowiska społecznego. Profesor Kaczanowski przez 40 lat uczestniczył w badaniach dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Żywca i Żywiecczyny, jest współautorem wielu opracowań zebranych tam materiałów [Kaczanowski K., 2005], był inicjatorem i organizatorem badań dzieci i młodzieży w okolicach Huty Katowice.

Należy koniecznie wspomnieć o podjętych z własnej inspiracji, najpierw samodzielnych (1962–1964), a w początkach lat 70. wspólnie z pracownikami i studentami Zakładu Antropologii, badaniach antropologicznych na polskim Spiszu [Kaczanowski K., 1965, 1976].

Prof. Krzysztof Kaczanowski

Równoległe z pracą na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1992–2001 pracował w Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach na stanowisku kierownika Zakładu Anatomii i Antropologii. Pod jego kierunkiem powstało około 40 prac dyplomowych, poświęconych głównie związkom konstytucji z predyspozycjami do uprawiania konkretnych dyscyplin sportowych.

Ważniejsze są prace dyplomowe, którymi kierował w Zakładzie Antropologii UJ – około 170 prac obejmuje bardzo szeroką problematykę antropologiczną: są to prace z zakresu anatomo-antropologii, typologii, dermatoglifii, ontogenezy, genetyki człowieka. Jeszcze szersze spektrum zagadnień antropologicznych reprezentuje 13 rozpraw doktorskich, których był promotorem. Obecnie prowadzi cztery dalsze, otwarte już, przewody doktorskie. Jest autorem 15 recenzji rozpraw doktorskich w Toruniu – UMK, Poznaniu – UAM, Krakowie – AWF i UJ, Katowicach – AWF. Opiekował się ponadto kilkoma habilitantami i pisał recenzje habilitacyjne w uczelniach Krakowa, Poznania i Torunia oraz w przewodach profesorskich (Polska, Słowacja).

W roku 2002 powołano go na członka Rady Wydziału Nauk Humanistycznych i Przyrodniczych w Preszowie (Słowacja).

Kiedy w roku 1982 został kierownikiem Katedry Antropologii, zreformował studia: ustalił kanon podstawowych przedmiotów, których zaliczenie było wymagane do uzyskania stopnia magistra w Zakładzie Antropologii. Do tego kanonu wprowadził – jako zalecane, a przy niektórych tematach prac dyplomowych jako wymagane – wykłady z etnografii i archeologii.

Profesor Kaczanowski prowadził wykłady z zakresu antropologii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UJ, Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ, Akademii Medycznej, a następnie Collegium Medicum UJ, na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ (ontogeneza, filogeneza, antropologia ogólna, biomedyczne podstawy rozwoju, metodyka antropologiczno-

-archeologicznych badań terenowych i inne specjalistyczne wykłady monograficzne) oraz na Międzywydziałowym Studium Doktoranckim, Uniwersytecie Trzeciego Wieku UJ, a także na Uniwersytecie Otwartym, który na Uniwersytecie Jagiellońskim współorganizował.

Prace naukowe prof. Kaczanowskiego dotyczą paleodemografii i struktury antropologicznej historycznych populacji Krakowa, paleodemografii, paleopatologii i struktury antropologicznej terenów Polski południowej, pochówków ciała palnych i szkieletowych od epoki brązu do XVII wieku naszej ery, paleodemografii, paleopatologii i struktury antropologicznej osadników greckich nad Morzem Czarnym, ontogenezy z uwzględnieniem czynników środowiskowych.

Jest autorem haseł z zakresu antropologii w *Wielkiej Encyklopedii PWN* (2001–2005) oraz w *Encyklopedii Biologicznej „Opres”* (1998–2000).

Od roku 1975 prof. Kaczanowski jest członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, w latach 1970–1982 był przewodniczącym krakowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. W roku 2007 został wybrany na członka honorowego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego.

Od roku 1979 jest członkiem Komitetu Antropologii PAN, gdzie przez dwie kadencje pełnił funkcję wiceprzewodniczącego, a w kadencji 2004–2007 przewodniczącego. Ponownie został wybrany na przewodniczącego Komitetu Antropologii PAN na kadencję 2007–2010. W PAN jest ponadto członkiem Komisji Archeologicznej w Oddziale Krakowskim.

W roku 2007, podczas inauguracji 644. roku akademickiego w Uniwersytecie Jagiellońskim prof. Krzysztof Kaczanowski wygłosił wykład inauguracyjny *Kim jest człowiek? Rozważania antropologa – biologa*.

Profesor Krzysztof Kaczanowski przeszedł na emeryturę 30 września 2008 roku.

Henryk Głąb

HENRYK GŁĄB

kierownik Zakładu Antropologii od października 2008 roku

Dr hab. Henryk Głąb